

Jiří Suchý

Klaun si povídá s Bohem

Galén, 2017, 2021

• 5

(...) Mnohdy ten, kdo je přesvědčen, že pravdu vlastní, může jí být vzdálen víc než ten, kdo se zmítá v pochybnostech.

• 7

(...) [Jeden můj přítel] se stal (...) ateistou, když mu na měšfance vlepil katecheta nespravedlivě facku. Jeho ateismus byl pomstou katechetovi. Vypadá to směšně, ale když poslouchám argumenty některých příslušníků nej ateističtějšího národa v Evropě, nejsou mnohdy o moc duchaplnější.

• 13

(...) Dětství jsem prožil v prostředí velmi římskokatolickém. Když jsem se stal dospělým Suchým, ocitl jsem se uprostřed jiného světa. Tomu, čím jsem byl tehdy tak náhle obklopen, se říká sekularizace. Poznal jsem oba světy, které stojí příkře proti sobě, a shledal jsem, že si navzájem nerozumějí. Nic nového. Ale v obou těchto světech jsem našel výborné přátele, a tak se mi přihodilo, že jsem začal mít porozumění pro ty i pro ony. Pouze k bigotním křesťanům a militantním ateistům jsem přilnout nedokázal, nemám rád krajnosti, jsou poznamenány zaslepeným a urputným předsevzetím za žádnou cenu nepochopit ty druhé.

Naučil jsem se tedy mít pochopení pro ty i pro ony a začal jsem poznávat i příčiny jejich vzájemného neporozumění. Tuto výhodu může mít nejspíš jen ten, kdo uprostřed obou těchto světů žil, a zná tudíž důvěrně nejen myšlení, ale i jazyk těch i oněch. A někdy si myslím, že řada nedorozumění je způsobena odlišností jazyka. Vyloučit ze svého slovníku slova, která tu druhou stranu dráždí, to byl můj první krok při hledání vzájemného porozumění se stranou opačnou. Stojím teď mezi oběma těmito světy a zdá se mi, že mám k těm i oněm stejně daleko či stejně blízko. (...)

• 18

Vadí mi mnoho věcí, které nejspíš nevadí nikomu jinému.

• 18

(...) Na starých obrazech bývá Bůh pojednán jako stařec s bílým plnovousem, ale to se mi jeví tak trochu jako rouhání, byť zbožné. Když jsem se jako dítě na toho starce v bílé říze díval, uvažoval jsem, jak asi vypadal Bůh zamlada. A to už nebylo daleko k úvaze, že ten staříček Bůh už tady asi dlouho nebude. Že je nesmrtelný? Jak mám věřit, že je nesmrtelný někdo, kdo takhle zestárí? Někdo, komu zešedivěly vlasy a vousy? Že by stárl, stárl, a pak se to v určitém stadiu zastavilo?

Pravda, tento antropomorfismus mohl sehrát svou pozitivní roli v apelu na city a myšlení velmi prostých věřících v dávné minulosti. Ale opravdu velmi prostých. Mohli si díky němu pod slovem Bůh představit přece jen někoho konkrétního, někoho, v koho se dá věřit. Ale už počínaje devatenáctým stoletím se z této služby víře pozvolna stávala služba medvědí. Racionální myšlení bylo na postupu a začalo odsouvat ono-

ho Pánaboha v bílé říze do světa pohádek a bájí a s ním automaticky i celou křesťanskou teologii, která se zpočátku ani moc nenamáhala tuto starou symboliku vysvětlit. Nebo lépe, nenamáhala se hledat za ni adekvátní náhradu hodnou moderního myšlení, která by byla srozumitelná i prostému věřícímu. (...)

• 23

Starý zákon. Rajskou zahradou kráčí Hospodin a dává se do řeči tu s Adamem, tu s Evou. Tak trochu, řekl bych, po sousedsku. A tady vzniká potřeba výtvarných umělců, jak znázornit Hospodinovu podobu. Přece ten, kdo si povídá s člověkem, nějak vypadat musí. A tak se ustálil názor, že ten starozákonní Hospodin je vlastně taky jakýsi člověk. Sama církev už se od této představy občas distancuje a s úsměvem říká, že stařeček na obláčku je roztomilá pohádka. Ale možná, že by stálo za to distancovat se od té pohádky radikálněji, aby to slyšeli i ti, kdo to slyšet nechtějí a dodnes ji pro sebe považují, byť podvědomě, jako argument proti bigotnímu tmářství.

Není mi známo, že by někdo vymyslel a vytyčil, jak si tedy máme Boha představovat dnes, aby to odpovídalo stavu mysli člověka 21. století. A tak si dovoluji navrhnout: Nijak. Nepředstavovat! Myslím, že to by mohlo být řešení.

• 26

Proč si myslíte, že všechno, co existuje, musí nějak vypadat?

• 29

My víme, že [ďábel] neexistuje, jenomže ví to taky on?

• 33

[Ďábel] neexistuje, (...) ale vtip je v tom, že existují jeho skutky, a ty jsou daleko horší než on sám. Ďábel sám je nula. Princip zla, nic víc. Ale ty jeho skutky, (...) ty žijou. Je jich plnej svět a jde z nich strach.

• 34

(...) Kdysi mi bylo žasnout nad těmi slovy evangelisty Jana, kterými nám sděluje, že na počátku bylo SLOVO a že to SLOVO bylo u BOHA a BŮH že byl to SLOVO, které bylo na počátku u BOHA – a kruh se uzavírá. Kruh nemá začátek ani konec. Tato Janova básnická vize se mi náhle jevila jako nej dokonalejší způsob, jak lidskému vnímání prezentovat Boha v jeho nepostižitelnosti.

Ale pak se mi do mého uvažování dostavila komplikace, když jsem se dověděl, že slovem SLOVO je míněn Ježíš Kristus. Kdo to určil? Evangelista Jan? Ten přece označuje Krista o kousek dál rovněž krásným slovem SVĚTLO. Ale teolozi mluví jinak.

V Novém zákoně, který poznámkami opatřil Dr. Rudolf Col, profesor bohoslovecké fakulty olomoucké univerzity, stojí v oněch poznámkách toto: „Slovo = Ježíš Kristus“.

I v novém ekumenickém překladu je v poznámkách Kristus označován za ono Slovo, o němž píše Jan, a tak to vidí i další teologové. A tím pádem se mi má privátní představa o krásném významu tohoto Slova zhroutila.

Měl jsem to tak krásně vymyšlené: Na počátku bylo SLOVO = Bůh, který se v Bibli vznášel nad vodami, a to SLOVO se stalo SVĚTLEM = Ježíšem Kristem. Měl jsem radost z toho, jak pěkně jsme si to s evangelistou Janem vymysleli... Ale co zmůže radost kabaretního komika proti autoritě církevních otců?

Jenomže pozor! Od chvíle, kdy jsem psal předešlé řádky, uplynulo pár let, a tu došlo k překvapení. Už jsem se smířil s tím, že evangelista Jan označil slovem SLOVO Ježíše Krista, a přesvědčen četnými teology rozloučil jsem se s představou, že SLOVO je označení oné dokonalé nepostižitelnosti Tvůrce vesmíru a jeho případného okolí.

A nedávno jsem vzal náhodou do ruky knihu, kterou mám v knihovně odnepaměti. Jmenuje se Slova víry v étheru a jejím autorem byl, kupodivu, evangelista Jan. Přesněji řečeno Dr. Jan Evangelista Urban, OFM. Dr. Urban, který byl uznávaným teologem a navíc provinciálem řádu františkánů, tu píše:

„Na samém počátku bylo Slovo, čili Boží myšlenka. Ta myšlenka, jak si věčný Tvůrce představoval svět, jak si představoval vše, co chtěl učiniti. Ale v Bohu není rozdílu podstatného mezi ním a jeho myšlenkou. V Bo-

hu jest vše on sám. Jest tedy Boží myšlenka sám Bůh. Vše, co stvořil, učinil podle sebe, čili vše jest provedením Boží myšlenky v nejrůznějších podobách. A této Boží myšlence, která byla vyslovena ve stvoření, říkáme po lidsku *Slovo*. O tom Slově mluví právě svatý Jan v uvedených větách.“.

Tolik Dr. Urban. Říká tu ovšem něco zcela odlišného od jiných teologů, něco, co je mně o mnoho bližší než to, co jsem četl v moudrých knihách dosud. Dr. Jan Evangelista Urban se v této souvislosti o Kristu vůbec nezmiňuje. A vlastně říká (už v roce 1940) to, k čemu jsem dospěl v roce 2006 při mém naivním uvažování i já.

A vzápětí jsem objevil v současném katechismu větu, která přispěla do mé teorie novým prvkem, s jakým jsem se dosud nesetkal. Stojí tu psáno, že Ježíš Kristus je *posledním Božím Slovem*. Ano, to znamená posledním v řadě Slova, což nevylučuje můj původní názor, že prvním byl Bůh sám. Škoda, že předešlí teologové se spokojili pouze s tím posledním Slovem a ta předešlá mi zatajili. Ušetřili by mi mnohé zmatky a mnohá tápání.

Ve své snaze nepřijímat učení víry pasivně a zaměstnat svůj nepříliš bohatý mozkový potenciál, hloubal jsem dál a došel jsem k tomu, že mám dnes k dispozici tři informace, žel ne zcela totožné. A přitom všechny tři jsem získal ze seriózních církevních pramenů:

Slovo = Ježíš Kristus (jako jediné vysvětlení),

Slovo = Boží myšlenka (beze zmínky o Kristu),

Slovo = Kristus jako poslední z Božích myšlenek.

Jak k tomu přijde křesťan, kterému se dostane pouze jednoho z těchto výkladů a spokojí se s ním? Jak k tomu přijdu já, když mi chybí mandát, jenž by mě opravňoval rozhodnout ve svých úvahách, které vysvětlení je blíž pravdě?

• 43

(...) Největším omylem je domnívat se, že Bůh myslí jako my. Zacházíme s Bohem jako s člověkem, který se dá uprosit, přemluvit a na přímluvu je ochoten změnit názor. (Oroduj za nás.)

• 44

Kdesi jsem četl, že Bible je kniha nesená v duchu orientálního myšlení, které nám je vzdálené, a proto leccos si nedokážeme správně vysvětlit. Je to kniha, která byla určena izraelským nomádům, ale Bible má snad být Knihou knih pro všechny věky věků. A Vševědoucí by přece měl vědět, že jednou takhle argumentace nejen že neobstojí, ale začne pracovat i proti jeho úmyslům, už jen z toho prostého důvodu, že lidé, jejichž zkušenosti se liší od zkušeností dávných Izraelitů, ji prostě přestanou chápat, a rozumět jí bude jen určité množství znalců.

• 46

Bible je pro současného praktického člověka nepříliš čtivá. Snad pár příběhů z knihy Genesis či Exodus – ty však jsou vnímány asi tak, jako Jiráskovy Staré pověsti: je dobré je znát, ale není třeba jim věřit.

• 55

V každé době (...) byla těch, kterým říkáme umělci, ve srovnání s počtem lidí na planetě jen malá hrstka. Nikdy nenastala exploze talentů, nikdy v historii se geniální umělci nepřemnožili, vždycky jich bylo tak akorát. Ale vždycky nějací byli. Ani dnes se geniální umělci nepočítají na miliardy, nýbrž jen na pár set kusů. I to má svůj řád.

• 58

Mně (...) by byl nej přijatelnější Bůh, o němž nic nevím. Bůh Tajemství. Měl bych možnost si myslet, že atributy, které jsou mu běžně připisovány, byly mu připsány lidmi, a připusťme, že často dobrými lidmi, kteří cítili, že máme-li něco ctít, musíme si to umět představit. A máme-li si něco představit, musí to mít podobu. Já si myslím, že nemusí. Síla Tajemství je pro mne něco, k čemu dokážu vzhlížet, aniž bych měl schopnost a vlastně i potřebu si to představit. Prostě tu potřebu nemám. Jsem proto horší než ostatní mí bližní? Pakliže ano, co mám v tom případě dělat? Zatnout zuby a věřit něčemu, co si nemyslím?

• 60

? (maminka JS)

Zašlo slunce, zašel den,
budiž Pán Bůh pochválen.
Za milosti, za zdraví,
za vše, Otče laskavý.

Za zdar v práci, za štěstí,
utrpení, bolesti...
Však jsem sešel také z cest.
Láskou je mi i Tvůj trest.

Jednou sejmeš i ten kříž,
i tu bolest odplatíš,
pak mi vzejde věčný den.
Budiž Pán Bůh pochválen.

• 61

Ve škole, v hodinách náboženství, nám bylo vštěpováno, že prosíme-li vroucně Matku Boží, aby se za nás přimluvila, je to prý ta nejlepší cesta ke kladnému přijetí naší žádosti, protože svou Matku Syn Boží neoslyší. (...) Myslím, že tuhle radu museli vymyslet lidé, protože se s něčím podobným v životě setkáváme neustále: je lépe než na ministra, který na nás nemá čas, obrátit se na jeho tajemníka nebo sekretářku a požádat, aby při vhodné příležitosti za nás ztratili slovo. Ale to má příchuť protekce. A aplikovat tuhle praxi v oblasti transcendentna mi připadá poněkud opovážlivé. Proč by se věřící nemohl obrátit se svými prosbami přímo na toho, který pravil: Proste a bude vám dáno?

• 64

Připadá mi (...) velmi opovážlivé si myslet, že by nejvýš spravedlivý Bůh byl ochoten svůj rozsudek při větším počtu orodovníků eventuálně pozměnit. Ale co ty duše, za které se nikdo nemodlí? Ty prostě mají smůlu?

• 64

(...) Večer před usnutím si vzpomínám na ty, které jsem měl rád, ale nemodlím se za ně. Respekt před rozsudkem Nanejvyšší Spravedlivého mi v tom brání. A řekl bych, že je to důstojnější než snaha umodlit ho, aby svůj verdikt změnil.

• 65

- Když se v nějaké záležitosti můj patron za mne u Boha přimluví, mám šanci, že Bůh vyřídí můj problém přednostně? Nebo v můj prospěch? Co vlastně taková přimluva obnáší?
- Vyřídí ho jinak, než by ho vyřídil bez přimluvy? Nebo ho nevyřídí vůbec?
- Je tedy Bůh ovlivnitelný ve svém rozhodování?
- Je-li ta absolutní Síla a Moc původcem vesmíru, dala mu řád, stvořila život na zemi, můžeme vůbec v této rovině uvažovat o lidském pojmu přimluva?
- A pakliže se patroni za své jmenovce opravdu přimlouvají, odkud jsme se dověděli, že tak činí? Mohli jsme to možná vytušit z některých vyřešených problémů, ale jak rozlišíme takové vyřešení od náhody?

• 66

Naposled jsem se setkal s přimluvou v takovém zbožném letáčku, který schválilo Arcibiskupství pražské 2. dubna 1990 pod číslem 871. Dověděl jsem se v něm, že kdo bude nosit medailku, jejíž vyrobení si vyžádala sama Panna Maria 18. července 1830 u příležitosti svého zjevení sv. Kateřině Labouré, tomu Svatá Panna

slibuje, že vyprosí u Boha milosti ku spáse. A co mě úplně rozhodilo: Matka Krista dodala navíc i jakýsi grafický návrh, jak má medailka vypadat!

Zamýšlejí se věřící nad tím, proč chce Panna Maria, aby lidé nosili medailku? A proč jí na tom zřejmě tak záleží, že za to slibuje přímlovu u Boha? Neboli že neponechá rozhodnutí samotnému Bohu, ale že mu poradí? (...)

• 70

Jste-li ateisté, respektuju vaše právo nevěřit, pokud vidím, že jste se pokusili seriózně se seznámit s tím, v co nevěříte. Ale nemám rád bohorovnost těch ateistů, kteří se zříkají něčeho, o čem nemají ani páru. Někdy, když se sejdu se svými sekularizovanými spoluobčany a když přijde řeč na otázky víry, žasnu jak oni, lidé v mnoha oborech vzdělání, moudří, kultivovaní a mnohdy úctyhodní, počnou argumentovat stejně jako kdejaký prostáček při pivu támhle v hospodě U plesnivý fazole: nevědí nic. Těch blábolů, mnohokrát vyvrácených, leč stále přežívajících, které jsem už musel vyslechnout! Rád diskutuju s někým, jehož názory stojí za zamyšlení. Ale nedokážu své představy hájit před někým, kdo svůj ateismus staví na tvrzení, že Koniáš páčil knihy.

• 71

(...) V jedné staré modlitební knížce (...) v takzvaném zpovědním zrcadle byla na titul těžký hřích nominována *četba a šíření nevěreckých knih*. Vyrůstal jsem v totalitním režimu, a tak jsem zaznamenal, jak si tento režim dával majzla, abychom neviděli, nečetli a neslyšeli něco, co neodpovídalo předepsané ideologii. A ten samý požadavek byl včleněn i do oné modlitební knížky. Jak nedůstojné!

V jiných, taky naštěstí už starých modlitebních knížkách z mého dětství jsem našel větu: *Nehloubal(a) jsem všetečně o věčných pravdách katolického náboženství?* Musím se přiznat, že jsem hloubal(a). Nevím, zda všetečně, ale hloubal(a) jsem. Leč neshledal(a) jsem v tom nic zavrženíhodného. Daleko smutnější, i když pohodlnější, se mi zdálo přijmout bez přemejšlení všechno, co je člověku k víře předloženo. Nemyslím, že dobrý věřící je ten, který věří něčemu, co nedokáže obhájit ani sám před sebou. A tak hloubám.

• 79

(...) Mnozí lidé, kteří zpověď neuznávají, se zpovídají psychoanalytikům.

• 83

Materialisté (...) jako by vycházeli z toho, že to, co nedokáže náš mozek a naše smysly postihnout, nemá právo na existenci, zatímco já si myslím, že má. A myslím si dokonce, že je toho tolik, že bychom se divili. A tak pro ty méně tolerantní jsem se svým názorem omezený tmář.

• 83

(...) Milí ateisté, věřte ve své miliardy náhod, a já zase budu věřit v tu Koncepti, podle které se ty vaše náhody shlukovaly do smysluplného řádu. Jen mi prosím netvrďte, že vaše víra je ta jediná pravá. Není o nic víc pravá než ta moje.

• 99

(...) U některých jsou základem jejich nenávisti k církvi všechny negativní skutky, kterých se za posledních dva tisíce roků dopustila. A že jich bylo! Kdyby však vzali v úvahu i skutky dobré, jejich ateismus by byl možná méně militantní. Byl by to spíš názor.

• 105

(...) Potřebuju mít Boha dlícího mimo lidské chápání, protože jen tak můžu akceptovat jeho existenci. A má víra se proto ubírá (...) cestou pochybností, neboť (...) co je bez chvění, není pevné. To pravil básník Vladimír Holan. A jiný básník, Antonín Sova, napsal, že: Jen z pochyb rostou silní věřící.

• 110

Dal jsem vám svobodnou vůli? Dal. Tak konejte, jak uznáte. Ale hlavně pak nekřičte: Bože, jak jsi mohl dopustit...

- 113

Ku vědě chovám velikou úctu za to, jak obdivuhodným způsobem pokračuje po cestě vytyčené lidským mozkiem, ale znamená to, že co citlivý člověk cítí ve svém nitru, musí být nutně nepravda? Vědecké důkazy jsou přijatelné pro náš rozum, kdežto na to, co je založeno na citu a intuici, už rozum nestačí. Za tím účelem tu existuje pouze žasnutí.

- 115

Ve svém uvažování se nepřestávám zamejšlet nad tím, jak slova, která jsou nám ve věrouce předkládána, přestávají být pro současného člověka přijatelná, a máme-li oslovit ty, jejichž myšlení se ubírá jinými cestami, je třeba změnit slovník. Je přece dobré, když misionář zná řeč kmene, kterému přijel hlásat evangelium.

- 115

V chrámech dodávala obřadům vznešenosti latina, ale ta už chrámy opustila a dnes je všechno pojednáno v rodné řeči toho či onoho národa, takže lidé, na rozdíl od katolíků mého dětství, rozumějí, oč jde, a to je výhoda. Malou nevýhodou pak je, že obřady přicházejí o tu důstojnost, kterou ta latina přece jen do chrámu vnášela. Ale uznávám, že ta srozumitelnost má větší právo na existenci než magická okázalost latiny.